

A bolognai jogi egyetem XIV. és XV. századi statutumai.

Irta *Békefi Remig.* (Érték. a történ. tud. kör. XIX. k. 7. sz. Bpest, 1901.)

A pozsonyi káptalan könyvtárában őrzött folioalakú hártya-codex, mely a bolognai jogi facultás statutumait tartalmazza a XIV. sz. első feléből, adott alkalmat Békefi jelen értekezése megírására. A statutumok ránk nézve azért is érdekesek, mert készítője Andreae János canonista a statutumok összeállításakor többek között Jakab nógrádi esperes, mint az egyetem kebeléből kinevezett tizennégy tanácsos egyikének segítségét is igénybe vette akkor, midőn az egyetem egyik rectora szintén magyar volt: Miklós nyitrai esperes. A statutumok eredetileg 1317-ben készültek, de néhány évtized alatt háromszor változtattak rajtuk; legutóljára 1347-ben, s ebben az alakban maradtak reánk. Tudományos becük így is nagy. Ismeretes a bolognai egyetem történeti szerepe a középkori egyetemek között; az olasz egyetemek közül pl. több egyenesen a bolognai egyetemtől keletkezett, mások pedig ennek a mintájára szervezkedtek, de statutumaikat szintén innen vették. Reánk magyarokra nézve is érdekességgel bírnak a statutumok. Eltekintve attól, hogy magyar föld őrizte meg azokat a tudomány számára, ismeretük azért is fontos, mert tőlük a XIV—XV. századi magyarság fainak életéről is fogalmat alkothatunk, már t. i. azokéről, kik a bolognai egyetem hallgatói voltak. E statutumokból megtudjuk, hogy itt ők mit és hogyan tanultak és tanítottak, milyen szervezetben éltek, hogyan folytak napjaik, milyen jogaik és köteleiségeik voltak, minők voltak általában az egyetemi hivatalok és intézmények stb. Mindezt Békefi művéből részletesen megtudjuk.

A magyar University Extension. Irta *Déri Gyula.* Bpest, 1901. Az egységes nemzeti társadalmat előkészítő intézmények ezen évkönyvének az a czélja, hogy a magyar University Extension, a Szabad egyetem előkészítésére vonatkozó hazai kulturszociális jelenségekről s azok történetéről hű képet adjon. Erre pedig szükség van, mivel eddig a kulturszociális hivatást teljesítő egyesületek működéséről alig volt tudomásunk. Nem az olyan egyletekről van szó, mint pl. az *Erdélyi Múzeum Egylet*, melyről szintén megemlékezik, vagy a Természettudományi Társulat stb., hanem azokról, melynek tulajdonképeni feladata az alsóbb osztályok szellemi, erkölcsi és anyagi javainak előmozdítása. Hogy ez a munka egyöntetű lehessen, arra nézve a vallás és közoktatásügyi miniszter megjelölte az irányt; s hogy mit tett eddig ebben az irányban a magyar társadalom, arról e könyv nyújt képet. Szerző az évkönyv kiadásával épen nem végzett fölösleges munkát, sőt a többi kötetek megjelenése is kívánatos volna a hazai kulturszociologia szempontjából. Még csak azt említjük meg, hogy az évkönyvbe az U. E. előmunkálatairól szóló cikket *Dr. Schneller István* kolozsvári egyetemi tanár írta.

Vikár Béla különnyomatban is ki adta egyik felolvasását az „Élő nyelvémlékek“-ről. (Budapest. Hornyánszky V. 1901.) melyben beszámol arról, hogy a már ismeretes népköltési szövegekhez tartozó dallamok megmentése végett egy új és rendszeres gyűjtési móddal: *fonograffal* próbált szerencsét az ország több vidékén. Ennek a gyűjtési módnak mindenesetre meg van az a jelentősége, hogy így biztosabb adatokat nyerhetünk pl. a hangsúlyra és a szórendre nézve, min más eszközzel, s másrészt a nyelvi előadásnak olyan sajátosságait is megrögzíti, melyeket ma még csak jelölni sem tudunk. Vikár nagy reményeket fűz a népzenei tájszólások tisztázásához is.

Nagy-Szeben levéltárának jegyzékét (Das Archiv der Stadt Hermannstadt und der sächsischen Nation. Hermannstadt, 1901.) most már második kiadásban adta ki *Zimmermann Ferencz* levéltárnok, mely az előbbi kiadástól (megjelent 1887-ben) tartalmilag annyiban különbözik, hogy benne a levéltárnak azóta nagyon meggyarapodott anyagának jegyzéke is fel van véve. A katalogus egy kis földrajzi bevezetés után elsorolja a levéltár okleveleit 1290-tól, majd az aktákat, a különféle kéziratokat s végül néhány repertoriumot és könyvet. Kitérnek ezekből, hogy a rendezett szebeni levéltárban mennyi értékes anyag van összehalmozva, melynek minél szélesebb körben való ismeretését s használatát nagyon megkönnyíti e katalogus. L. I.

Az Erdélyi Múzeum-Egylet.

Az E. M. E. január hó 8-án igazgató-választmányi ülést tartván, gróf *Esterházy Kálmán* elnöklete alatt, a folyó ügyek gazdag sorozatában három rendbeli nagybecsű adományozásról tételt jelentés az Erdélyi Múzeum gyűjteményei számára. 1. *Nécsey István* festőművész a bars megyei Verebélyről egy több mint 5000 példányból álló, 7000 korona értékű lepkegyűjteményt adományozott az állattárnak, ideális gondolkodásra valló ajándékozólévél kíséretében. 2. *Kelemen Ádám* tagosító mérnök Maros-Vásárhelyről egy igen értékes régiséggyűjteményt küldött a régiségtárnak, melyet ő Erdély különböző részein végzett ásatásai alkalmával gyűjtött össze: Maroskereszturon, Vajdahunyadon, az udvarhely megyei Raván és az alsófehérmegyei Sárdon. Urnák, tálak, kőbalták, különböző eserépedények és kővületek vannak a gyűjteményben. Az utóbbiak az ásványtár gyarapítására szolgálnak. 3. „A nagyi m. kir. és társulati bányaműigazgatóság“ egy 500 darabból álló kőzetminta gyűjteményt állított össze a „Ferencz József“ altáró 5000 méter hosszú szelvényének minden 10-ik méteréből s e nagybecsű gyűjteményt felajánlotta az Erdélyi Múzeum ásványtárának. Mind a három adományért hálás köszönetét fejezte ki az Erdélyi Múzeum-Egylet, melynek gyűjteményei egyes nagylelkű adományozók hazafias áldozatkészségéből az utóbbi időben örvendetesen gyarapodnak.